

Bogen Aqua as
Strandveien 31
8539 Bogen

Dato, 29.01.2025

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Tilsvar på høringsuttalelse - uttak av vann - Evenes - Strandelva - produksjon av settefisk. Gitt av Statsforvalteren i Nordland.

Vi viser til Statsforvalteren i Nordland (SFN) sitt høringssvar gitt 18.10.2024.

Kort om bakgrunn:

Bogen Aqua søkte i 2019 om etablering av akvakultur lokalitet på Slaggen , Bogen , Evenes kommune. Søknaden ble oversendt til Fylkesmannen i Nordland 24.04.2019. Fylkesmannen i Nordland (Nå Statsforvalteren i Nordland) innvilget 01.10.2020 Bogen Aqua utslippstillatelse for lokaliteten Slaggen i Evenes kommune. Fiskeridirektoratet klarerte 11.01.2021 lokaliteten for produksjon av settefisk.

01.03.2024 Sendte Bogen Aqua Søknad om konsesjon for regulering/uttak av vann til NVE.
Oppdatert søknad ble sendt 05.06.2024.

23.08.2024 sender NVE saken på høring med frist for innsendelse 15.10.2024.

18.10.2024. kommer SFN med høringssvar.

Etter invitasjon fra NVE ble det foretatt befaring i Bogen 23.oktober.

Statsforvalteren i Nordland viser til brev fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 23. august 2024.

Bogen Aqua as gir med dette kommentarer til SFN høringssvar:

SFN skriver: (Kopi fra høringsuttalelse)

Våre anbefalinger

Sjørøya i Bogenvassdraget ser ut til å være i tilbakegang, og dette kan skyldes ulike faktorer som klimaendringer, effekter av vannkraftregulering mv. Vi frykter at et vannuttak her kan bli en ny faktor som bidrar til at sjørøya i dette vassdraget blir utryddet, uansett om det fastsettes vilkår som i utgangspunktet skal ta hensyn til fiskebestandene. Vi fraråder derfor at det bygges settefiskanlegg ved Strandelva som kan fungere som en ytterligere negativ påvirkning på den allerede pressede bestanden.

Fylkesmannen i Nordland har allerede gitt utslippstillatelse hvor de uttaler. (Kopi fra utslippstillatelsen gitt 01.10.2020 følger nedenfor)

Det er registrert to anadrome vassdrag i nærheten av omsøkt anlegg og utslippspunkt. Bogenvassdraget (Strandvatnet) ligger ca. 2,7 kilometer nord for omsøkt utslippspunkt, og ca. 500 meter fra selve anlegget. Dette vassdraget har en redusert sjørretbestand og en hensynskrevende sjørøyebestand. Lakselus er registrert som en avgjørende påvirkningsfaktor for begge bestander, og vassdragsregulering som avgjørende påvirkningsfaktor for sjørret. Laksåvassdraget ligger ca. 3,5 kilometer vest for omsøkt utslippspunkt, og ca. 4,3 kilometer sørvest for anlegget. Dette vassdraget har en laksebestand i moderat tilstand som er lite påvirket av rømt oppdrettslaks, samt en redusert sjørretbestand der lakselus er oppgitt som avgjørende påvirkningsfaktor. Det ventes ingen nevneverdig påvirkning på disse bestandene som følge av utslipp ved omsøkt utslippspunkt. Vi forutsetter at rømmingssikring ved anlegget oppfyller forskriftskrav under Fiskeridirektoratets myndighet slik at risikoen for rømming fra anlegget er liten.

Videre skriver SFN. (Kopi fra Høringsuttalelse)

Bogen Aqua AS ønsker å benytte resirkuleringsteknologi og avsalting av sjøvann. Resirkuleringsanlegg gjenbraker deler av produksjonsvannet, hovedfokuset ligger på rensing av vannet som skal brukes videre til produksjon. Restvann fra produksjonen slippes ut i fjordområdene og blir ikke like godt rensset. ⁸ Etablering av et settefiskanlegg vil føre til utslipp i fjordområdene ved anlegget, og spre luktstoffer fra laks til elvemunningen. Atlantisk laks vender tilbake til elven der de ble født for å gyte. Forskning på fiskevandringar kan tyde på at laks blant annet bruker feromoner for å navigere. Utslipp av luktstoffer fra et settefiskanlegg kan derfor tiltrekke seg tidligere produsert smolt fra anlegget, og laks fra andre stammer. I Nordland har vi over tid mottatt opplysninger om betydelig med oppdrettslaks utenfor flere settefiskanlegg, eksempelvis utenfor settefiskanlegg ved Straumenvassdraget i Sørfold, og Hopsvassdraget i Bodø.

Hvis laks trekkes til Bogenvassdraget, vil vi forvente at det vil forekomme gyting. I enkelte vassdrag i Nordland vokser lakseunger opp i grunne områder av innsjøer i vassdraget. I Strandvatnet overlapper disse områdene med antatte gyteområder for røya, utenfor kraftverksutløpet fra Niingen kraftverk. Hvis det etableres en laksebestand i Bogenvassdraget, kan lakseungene fordrive røyeunger fra oppvekstområdene.

Fylkesmannen i Nordland har i tillatelse gitt 01.10.2020 uttalt: (Kopi av tekst nedenfor med vesentlig tekst uthevet)

Fylkesmannens kommentar:

Som angitt på side 2 ble alternativ 1 til utslippspunkt tidlig vurdert som uegnet av forurensningsmessige årsaker. I likhet med NINA, som det er referert til i uttalelsen fra Bogen grunneierlag, **kjenner ikke Fylkesmannen til erfaringer som tilsier at vassdrag tilknyttet vannkilden til settefiskanlegg eller landbaserte anlegg har større innslag av rømt fisk, heller ikke med forutsetningen om at den aktuelle fisken settes ut i sjø i tilstrekkelig kort avstand fra vassdraget til at dette er et alternativ.**

Bogen Aqua as kontaktet SFN med bakgrunn av at innholdet i tekstene ovenfor. Her problematiserer SFN utslippet samt fraråder bygging av settefiskanlegg. Kildehenvisningene de viser til i høringssvaret var alle tilgjengelig da utslippstillatelsen ble gitt. Bogen Aqua stilte derfor spørsmål til Statsforvalter om det var blitt oversett at det allerede er gitt utslippstillatelse og tillatelse etter akvakulturloven.

I e-post av 10/12-2024 svarer SFN ved Ivar Optun Andersen: (Utskrift)

En utslippstillatelse gis ut fra en vurdering av om negative effekter av anlegget utslipp til fjorden forventes å bli innenfor det akseptable. Anleggets vannforsyning inngår ikke i den vurderinga. Som du har sett, har vi gitt vår vurdering av vannuttaket i høringsuttalelse til NVE, som har myndigheten over dette. Utslippstillatelsen har ikke betydning for hvordan vi vurderer effekten av det omsøkte vannuttaket.

Ha en fortsatt fin dag!

Med vennlig hilsen

Ivar Optun Andersen

rådgiver

Bogen Aqua gjorde deretter en telefonisk henvendelse og fikk bekreftet at det er kun vannuttaket som skal behandles. Vi ba om en møte for å kunne diskutere innholdet i høringsuttalelsen: (sitat) *Statsforvalteren i Nordland mener både at bokstav a: «alle praktisk gjennomførbare tiltak ..» og dette med kunnskapsgrunnlaget rundt selve settefiskanleggets påvirkning på vassdraget ikke er godt nok belyst.*

SFN mente at møte ikke var hensiktsmessig da det er NVE som er besluttende myndighet.

Bogen Aqua vil ikke gjøre ytterligere kommentarer på utslippet da dette anses som avklart og innenfor det akseptable. Aqua vil heretter kommentere SFN sine innspill på vannuttak.

SFN har brukt uttrykk som: Ser ut til...., kan skyldes...., Vi frykter....., kan fungere som..... (se utdrag fra høringssvar nedenfor)

Våre anbefalinger

Sjørøya i Bogenvassdraget ser ut til å være i tilbakegang, og dette kan skyldes ulike faktorer som klimaendringer, effekter av vannkraftregulering mv. Vi frykter at et vannuttak her kan bli en ny faktor som bidrar til at sjørøya i dette vassdraget blir utryddet, uansett om det fastsettes vilkår som i utgangspunktet skal ta hensyn til fiskebestandene. Vi fraråder derfor at det bygges settefiskanlegg ved Strandelva som kan fungere som en ytterligere negativ påvirkning på den allerede pressede bestanden.

Disse finner vi vanskelig å kunne kommentere da det er lite presise og spiller på følelser (frykt)

Bogen Aqua har lagt stor vekt på vurderingene som er gjort av Skandinavisk Naturovervåkning i vår søknad.

Utsnitt fra vurderingen gitt av Skandinavisk Naturovervåkning følger nedenfor:

Vassdraget har sjøvandrende bestander av både røye og ørret, i tillegg til en relativt liten forekomst av laks. Utvandringen av sjørøye som har vært i sjøen tidligere, starter gjerne i månedsskifte april/mai, mens sjørørreten ofte starter utvandringen to-tre uker seinere. Smoltutvandringen starter i midten av mai, og pågår normalt gjennom hele juni. Sjørøyesmolt starter vandringen noe tidligere enn sjørørret- og laksesmolt. De første sjørøyene kan vende tilbake til vassdraget allerede i månedsskifte mai/juni, og nær all flergangsvandrende sjørøye har vendt tilbake til vassdraget i starten av juli. De små, umodne sjørøyene kan fortsette oppvandringen videre utover i juli. Dette betyr at all utvandring av fisk og en stor andel av oppvandringen av sjørøye skjer innenfor en periode der snøsmelting fortsatt påvirker vannføringen i elva, og dermed skjer i en periode der det planlagte vannuttaket ikke vil ha noen reell effekt på vandringsmulighetene for fisk.

Sjørørret (og laks) har derimot et oppvandringsforløp som i langt større grad ligger i juli og august, og dermed i en periode der det statistisk sett vil inntre perioder med lave vannføringer. Et vannuttak vil dermed ha potensiale for å påvirke oppvandringen av sjørørret og laks i negativ retning.

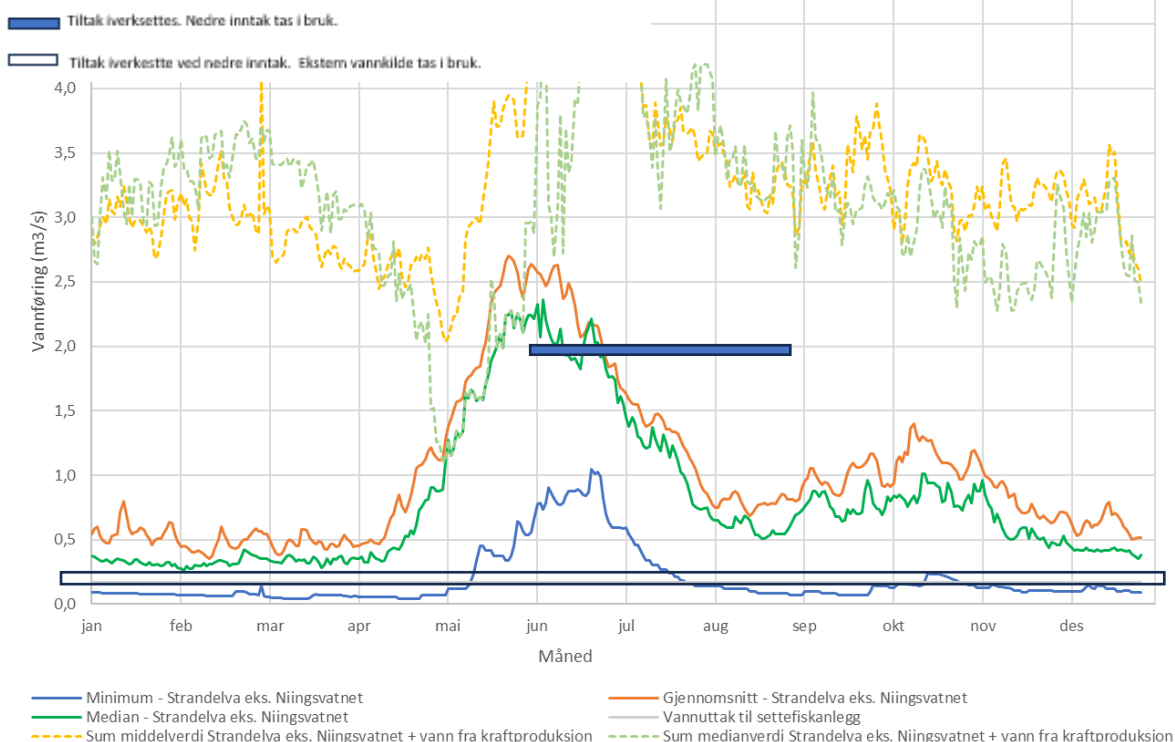
4. Effekter av vannuttak for fiskevandring

For å vurdere om oppvandringen av fisk i vassdraget påvirkes av vannføringen, dvs. om vannføringen i Strandelva på noe tidspunkt blir så lav at fisken ikke kommer seg opp elva, har vi sett på den registrerte daglige oppvandringen av fisk i de to årene det var en fiskefelle i elva. I 1998 var aldri vannføringen (total, inkl. kraftverk) lavere enn $1 \text{ m}^3/\text{s}$ i tidsrommet som sjørøye og sjørørret vandret opp i vassdraget, og det var ikke mulig å vurdere eventuelle negative sammenhenger mellom lave vannføringer og oppvandring av fisk i dette året (**figur 4**). I 2008 var vannføring avtakende fra $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ til $0,4 \text{ m}^3/\text{s}$ i første uke av august, og tilsvarende over de siste 4-5 dagene av august (**figur 4**). Vi ser av figuren at det likevel vandret fisk opp i vassdraget, og i den siste lavvannsperioden vandret det sågar opp 89 fisk den ene dagen (høyere daglig oppvandring kun seks andre dager gjennom sesongen). Med forbehold om at fisk kan ha oppholdt seg i Skåla (kulp oppstrøms bro) indikerer registreringene i 2008 at fisken kan vandre opp i vassdraget nær uavhengig av lave vannføring.

Selv om den registrerte fiskeoppvandringen i en fiskefelle i årene 1998 og 2008 i mindre grad indikerer noen effekter av lave vannføringer på oppvandringmulighetene for fisk bør en føre var tilnærming veie tungt. I praksis vil produksjon i kraftverket i store deler av tiden opprettholde en tilfredsstillende vannføring i Strandelva helt uavhengig av et uttak av vann, og beregningene for middels vannrikt og tørt år viser at total vannføring i elva sjelden faller lavere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$ i månedene juni-august. Beregnet vannføring med tilsig kun fra restfeltet viser imidlertid at det er sannsynlig at restvannføring faller lavere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$ i store deler av juli og august dersom kraftverket står. Det vil derfor være naturlig å anbefale at kun inntak 2 benyttes når vannføringen i Strandelva er lavere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$.

Bogen Aqua har ut fra vurderingen ovenfor valgt å sikre at uttaket av vann ikke skal påvirke laveste vannføring i Strandaelva. Minimum tilsig til Strandaleva er under 167 l/s gjennom det meste av året med unntak av deler av mai, juni og deler av august. **Dette gjelder i situasjoner uten tilsig fra Niingsvatnet eller kraftproduksjon.** Se figur 1 (Basert på Figur 12 i søknad). I tidsrommet hvor sjørørret og laks kan bli påvirket skal ikke øvre inntak benyttes når vannføringen, i Strandaelva, er lavere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$.

Figur 1 viser hvor de forskjellige tiltakene iverksettes

SFN mener «at dette med kunnskapsgrunnlaget rundt selve settefiskanleggets påvirkning på vassdraget ikke er godt nok belyst. Bogen Aqua mener at tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag er innhentet og vurdert. SFN henviser til vannforvaltningsplanen for Nordland 2022-2027 der settefiskanlegg nevnt i kap. 5.3.5;

Sitat: «Veksten må derfor bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å vurdere om påvirkningen kan føre til forringelse av eksisterende vannforekomst.»

Bogen Aqua har hentet hele teksten:

5.3.5 Akvakultur

Regjeringen og Stortinget vil legge til rette for vekst i akvakulturnæringen i tråd med Meld. St. 16 (2014-2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* og Innst 361 S (2014-2015). Dette innebærer muligheter for vekst i Nordland, både med nye lokaliteter og utvidelse ved eksisterende anlegg i sjø, samt nye landbaserte matfiskanlegg. Utvikling av ny teknologi vil også kunne gi nye produksjonsformer, både kystnært og mer eksponert.

Økt vekst i produksjon av matfisk fører til at det må produseres mer settefisk lokalt, dette kan føre til økt press på uttak av ferskvann. En økt akvakulturproduksjon i Nordland vil også kunne føre til økte utfordringer med lakselus, fiskesykdom og lokal påvirkning av bunnforholdene. Vi ser også at økt vekst innen akvakultur krever skjerpede krav til rent vann flere steder i Nordland, og det må ryddes opp i andre kilder til utslipp for å sikre dette. Den økte veksten innen akvakultur som planlegges i Norge og Nordland må skje på en miljømessig forsvarlig måte, også i forhold til utfordringer knyttet til rømt fisk og lakselus/fiskesykdommer. I Nordland har vi spesielt sett et økende antall tilfeller av ILA (Infeksiøs lakseanemi). Veksten må derfor bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å kunne vurdere om påvirkningen kan føre til forringelse av eksisterende vannforekomster.

Vi ser at teksten er gitt i svært generelle form og at siste setning (SFN henvisning) har en klar adresse til **utslipp** fra produksjon av matfisk og settefisk.

SFN har benyttet eksempler på vannuttak som ikke samsvarende med våre tiltak. SFN skriver:

Sjørøyesmolt vandrer ut av vassdraget fra månedsskiftet april/mai. Beregninger for denne tiden av året viser vannføringer ned mot 0,18-0,30 m³/s ut av Strandvatnet⁵. Et vannuttak på 167 l/s vil utgjøre 93 % og 55 % av vannføringen. Voksen sjøvandrende røye starter oppvandringen i Strandelva omtrent i midten av juni, i midten av juli hadde 75 % av bestanden vandret opp i vassdraget. Sjørørretbestanden vandrer seinere opp i vassdraget, og 75 % hadde vandret opp i midten av september. I perioden sjørørreten vandrer opp i vassdraget, august og september, var laveste beregnede vannstand i Strandelva hhv. 0,76 m³/s og 0,08 m³/s. ^{6,7} Et vannuttak på 167 l/s vil utgjøre 21,97 % og 208 % av vannføringen i Strandelva.

Som vist ved beregnet vannføring i utløpet av Strandvatnet, vil et vannuttak på 167 l/s utgjøre en betydelig andel av vannføringen når kraftverket ikke slipper vann.

Vannføringen og vannforbruket som det vises til er tilstander som oppstår sjelden og når de oppstår vil vannuttak reduseres og om nødvendig opphøre.

Det er i teksten ovenfor ikke tatt noen hensyn til tiltakene som skal iverksettes. Det fremstilles også som om problemstillingen er mer eller mindre sammenhengende fra april til september. Nedenfor har vi oppsummert tiltakene vi mener SFN har oversett.

Oppsummering av tiltak:

Det vises også til søknaden hvor det også kommer frem at lav vannføring er en situasjon som i all hovedsak oppstår når kraftverket ikke er i bruk. Bogen Aqua har derfor satt opp tiltak som skal forhindre negativ påvirkning for fiskebestand.

Bogen Aqua søker om et maksimalt vannuttak på 167 l/sek. Faktisk planlagt vannuttak, til produksjon, vises i Tabell 3 (Søknad om vannuttak fra Strandelva i Bogen)

Bogen Aqua vil ikke ha noen innflytelse på vannet i Strandaelva når vannføringen er lavere enn 250 l/s. Ved lavere vannføring enn 250 l/s. Vil det bli benyttet reservevannforsyning.

Vannuttaket påvirker ikke noen av gyteområdene da vannuttaket er nedenfor gyteområdene. (Ferskvannsbiologen Notat 03.04.2018)

For å unngå unødig påvirkning for vandrende fisk i elva vil anlegget benytte nedre vanninntak når vannføringen i Strandelva blir lavere enn 2 m³/s i tidsrommet juni tom august. (Søknad om vannuttak fra Strandelva i Bogen, Sammendrag) Dette etter anbefaling. (Vannuttak fra Strandelva til RAS-anlegg- vurdering av effekter for anadrom fisk Øyvind Kanstad-Hanssen side 8)

Nedre inntak plasseres slik at det ikke påvirker vannstrømmen i antatt vandringsrute for oppvandrende fisk. (Vannuttak fra Strandelva til RAS-anlegg- vurdering av effekter for anadrom fisk Øyvind Kanstad-Hanssen side 7)

Bogen Aqua skal sikre et elva ikke blir påvirket slik at restvannføringen faller under 167 l/s mens anlegget tar ut vann. (Søknad om vannuttak fra Strandelva i Bogen, side 16)

Som et resultat av foranstående vil det blitt gjort tiltak når vannføringen blir lavere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$ i tidsrommet juni tom august ved at nedre inntak tas i bruk. Uavhengig av om nedre eller øvre inntak er i bruk vil det i tillegg bli iverksatt operasjonelle tiltak når vannføringen kommer under 340 l/s (1). Når vannføringen går under 250 l/s (2) vil anlegget ikke ta vann fra Strandaelva.

Etter vårt syn har vi ivaretatt hensynet til vandring av fisk da vi ikke skal påvirke vannføringen i den, kritiske delen av elva, i tidsrommet hvor oppvandring pågår når vannføringen blir lavere enn $2 \text{ m}^3/\text{s}$. I perioder der det ikke skjer oppvandring av fisk skal ikke vannuttaket til Bogen Aqua ha innvirkning på at restvannføring blir lavere enn 167 l/s . Bogen Aqua er beredt til å kunne ta en ytterligere diskusjon om gjennomførbare tiltak og konkrete kunnskapshull som må besvares før beslutning tas.

- (1) 340 liter er en tilnærming som fremkommer med maksimalt uttak (167 l/s) pluss minste restvannføring (167 l/s) som gjelder i perioden september-mai. Altså utenfor de perioder når det vandrer fisk. $167 \text{ l/s} + 167 \text{ l/s} = 334 \text{ l/s}$ -tilnærmet 340 l/s
- (2) 250 l/s kommer frem ved at det er garantert en minstevannføring på 167 l/s i tillegg skal anlegget kunne ta ut 76 l/s til pr produksjon. (Uke 18 Tabell 3 Søknad om vannuttak fra Strandelva i Bogen)